

(המשך מעמוד 58)

מחבר שלי, שהיה מורה שלה, ואמר לי שהיא ככה על-אכזריותי פאק. מה את צוחקת שאני משמשמ בביטוי הזה? ובכן בביטוי ערבי זה מותר לי להשתמש. יש ביטויים ערביים אחרים שאסור להשתמש בהם.

נחזור לרבקה. חברה משותפת הכירה בינינו, וכמו ש' אמרתי לך, מייד ניצתה בינינו אש-אהבה. על רבקה את יכולה לכתוב מאמר שלם נפרד. לפני 150 שנה שלח הרב של חסידי חב"ד את בתו הנשואה, מנוחה-ירוחל, לי ארץ-ישראל. מכיוון שהחסידי לא היו מקובלים על הפרושים, הלכה מנוחה-ירוחל עם מישפחה לחברון, והם התגוררו יחד עם ספרדים, אדם הם הסתדרו יפה מאוד. אגב, לפי השמועה, גם מצאו של יהודי מנוחין ממנוחה-ירוחל, ובביוגרפיה שלו הוא מדבר על כוח הגיון שבחידושו. ובכן, נכדה של מנוחה-ירוחל, הרב שניאורזלמן סלונים, היה רב ביפו, ובנו, יעקב-מנדל סלונים, אביה של רבקה, היה רב בחברון. ליעקב-מנדל היה בן — אליעזר-דן סלר גים, שנרצח ביחד עם חמשת בני-משפחה תו בתרפ"ט. הרב יעקב-מנדל, רבקה, אחיה ואחיותיה ניצלו בזכותו של בעלה-הבית ערבי, שעמד בפתח הבית ואמר לפורעים: על גופתי המתה! הם פגעו בו, אך לא נכנסו. כך ניצלו רבקה ובני-משפחה. תאמיני לי שמצדיעה היתה זו מסירותי

ואחד עם שבע ושירה אמרה: סבא, זה בשבילי ימי ההולדת שלי ושל חיים-הילל. אני בת שבע והוא בן שלוש. בני הצעיר הוא אברהם, בן ה-26. הוא לומד סוציולוגיה באוניברסיטה. נשוי לי- יעל, שהיא בתו של ד"ר לור משטרסבורג, ויש להם בן אחד, איתן, ועוד אחד בדרך. ברשותך, ד"ר בורג, אשאל אותך על פעילותה של אשתך, רבקה, לטובת התנועה למען ארץ ישראל השלמה.

היא לא פעילה בשום תנועה פוליטית. כשהיא נשאלת מדוע, היא תמיד משיבה: נידבתי כבר את בעלי, היא קצת פעילה בתנועה האשה התיית, לא יותר מזה. בכל זאת, אין היא מהנשים המסתתרות מאחורי בעליהן. יש לה מה להגיד, היא ניהלה שיתוף יומית בגריצה, ודיעותיה בעניין התנועה למען ארץ-ישראל השלמה אינן סוד.

יכולת להבין את עמדתה כאשר פתחה גניילדים בקריית-ארבע. שאלו אותה או אם אינה מרגישה צורך לנקום את אשר עוללו הערבים למישפחה, והיא השיבה: העובדה שאני כאן, בתוכת גניילדים, מס' פיקה לי. העובדה שעיריאהבאת הופכת לעיר-הבנים, זו בשבילי הנחמה. אגב, את יודעת, רבקה מדברת עברית, יידיש, גר' מנית, אנגלית וצרפתית, והיא מרצה בי-הסי-אנוש.

במרטי היתה סערה באוויר, והמטוסים הקליקרים של או לא טסו. או לא הגעתי לפתיחה ממש.

אתה לא חתום על מגילת העצמאות? גברתי הצעירה, ב-1948, כשחתמו על מגילת-העצמאות, הייתי בפאריס והברחתי נשק ובני-אדם. כיצד נודע לך שנבחרת כיו"ר שביראשיה-הכנסת?

או, את עשית שיעורי-בית אני רואה. נו טוב, הגעתי מלוד לירושלים, ירדתי ל- קומה ב' של הכנסת. יורד גניחובסקי — אבא של דב, העיתונאי — ואומר לי: בורג, בזה הרגע נבחרת כסגן יושב-ראש הכנסת. ואז המצאתי את הבדיחה הרא' שונה שלי בחיים. אמרתי לו: גניחובסקי, זהו סגן-דאל. היום אתה השר הזוטיק ביותר.

כן, אבל היו זמנים שבהם הייתי השר הצעיר ביותר. נבחרתי לשר כשנולדה עדה, ואז אמרו שהיא השר הראשון שעושה דבר שיש לו יד ורגל.

אתה, תופיק טובי ומנחם כנין נותרתם המשרתים את ה' כנסת מיום היווסדה ועד היום. מה ההבדל בין הכנסת של אז ל' כנסת של היום?

ההבדל הראשון הוא ההבדל שבין ירח' דבש לבין זוג שרב כל הזמן. ב-49' זה

יותר צעירה מסיעת הצעירים הדיוס. אני חושב שבשנים האחרונות הם שותפים לאחריות ממלכתית, והשפיעו גם על גישה מסויימת של המפלגה. הם יותר ויותר מוצאים את שביב-הזהב.

עד עכשיו לא התחמקת. עכשיו אתה כאילו מתחמק.

תראי, מה הם רוצים הצעירים? הם רוצים לתפוס את מקומי.

אין זה טיבעי?

זה טיבעי אם יש ממלא-מקום, וממלא- מקום לא קונים בחנות. זה צריך להיות איש שהכינו אותו לתפקיד, איש בעל שיעור-קומה.

האם לא הכנת לך כזה?

את לא מכינה ממלא-מקום כמו שאת מכינה עוגה. ממלא-מקום צריך לצמות, ולה קשה. קשה מאוד.

כמפד"ר לא צמח ממלא-מקום לד"ר בורג?

בוודאי מישוה צמח, מישוה צומח... מי?

אני עשיתי עכשיו שלום-בית. יום אחד ימצא ממלא-מקום. אני מבין את רצון ה' צעירים להנהיג את המפלגה. אבל הם לא מבינים שצריכה להיות מנהיגות מתונה מתאימה. יום אחד ימצא האיש.

ד"ר בורג, אני רוצה לשאול אותך שאיזה ששואלים כולם...

את מסמיקה, אם את מתביישת תשאלי דרך היועץ שלי, בן-ציון שירה, ואני אע-נה לך בכתב...

אני שואלת שאיזה שלד נעים לשאול, אך היא הכרחית: עד מתי אתה מתכוון להחזיק בתיק ה' פנים? אתה מחזיק בו מ-1970.

כל זמן שאלוהים יתן לי בריאות, וה' רופאים מאשרים, והבוחרים מסכימים, אחי- זיק בתיק-הפנים. למה לא.

האם אתה מודע לכך שיש בדיחות איוי-ספור בעניין זה?

איזו שאלה! ודאי שאני מכיר את כל הבדיחות. כשהבדיחות טובות אני צוחק, כשהן גרועות אני מספר בדיחות יותר טובות.

איזו בדיחה על ד"ר בורג אהובה עליך מכונן?

שבורג הוא בורג לשימון המכונה. זו לא בדיחה...

זו מציאות.

מתי ההחלטה הקשה ביותר שקבלת במשך כל השנים? שבהן אתה משרת את המדינה?

ההחלטה על השילומים מגרמניה, ההח' לטה על מערכת-סיני, וההחלטה על מבי- צע אנטבה. בכל שלוש ההחלטות ידעתי איך העסק יתחיל, לא ידעתי איך ייגמר.

איך אתה מסביר את המעט בכל המיפלגות אין מנהיגים צעירי, רים, שיהלפו את המנהיגים ה' קנים?

יש תקופות שפע של כישרונות פולי- טייים ויש תקופות שפל. אצלנו בארץ מלחוספים מרכיבים נוספים להערה הכר' ללנית הזו. אצלנו יש מרכיב טראגי — הכוחות הפוליטיים הגדולים באו מהרזר' בואר של עם, שאילולא היטלה, היה בן 20 מיליון נפש. היום הרזרבוואר הוא מצומ' צם, וזה לא פשוט. תמיד קיים דור המחד' ליף את הדגל בין המייסדים לבין אלה ש' יצקו מים עליהם המייסדים, וכיום יש בארץ דור חדש אשר לא ידע את יוסף.

בן-גוריון, בנין, אני — למרות יוסף, חתמתי על מגילת-העצמאות — אנו דור המייסדים. אני אולי לא, אבל אני מאלה שהביאו לבנים כדי לבנות את הארץ הזו. אני מוכן להכניס לזה גם את שימעון פרס, שיצק מים על ידיו של בייג'.

היום יש דור אחר, כל אדם הוא חוליה בשרשרת של דורות. אנו, היהודים, מהווים בעצם שתי שרשרות — שרשרת אחת המחברת את העבר אל העתיד ושר' שרת שניה היא זו של כל היהודים ה' היים כדור זה. אני קורא לזה שרשרת יהודי-הירות ושרשרת יהודי-הדור — האחת מאונכת והשניה מאוזנת.

ד"ר בורג, למרות שסיימת בדברי פליסופיה נפלאים, אני מוכרחה להחזיר אותך אל המצוי- אות ושואל אותך על אהרון אבני- חצירא ועל תמ"י.

כבר אמרתי שתמ"י היא לא לטעמי, ואינני מוכן לדבר על אבוי-חצירא. והתחיייה?

אני חש אכזבה מרה, הן בגין תמ"י והן בגין התחיה. חבל לי שגידלנו צעירים בתוך תנועתנו לקיצוניות כזו. יותר לא תוציא ממני מילה.

אני חש אכזבה מרה, הן בגין תמ"י והן בגין התחיה. חבל לי שגידלנו צעירים בתוך תנועתנו לקיצוניות כזו. יותר לא תוציא ממני מילה.

אני חש אכזבה מרה, הן בגין תמ"י והן בגין התחיה. חבל לי שגידלנו צעירים בתוך תנועתנו לקיצוניות כזו. יותר לא תוציא ממני מילה.

אני חש אכזבה מרה, הן בגין תמ"י והן בגין התחיה. חבל לי שגידלנו צעירים בתוך תנועתנו לקיצוניות כזו. יותר לא תוציא ממני מילה.

אני חש אכזבה מרה, הן בגין תמ"י והן בגין התחיה. חבל לי שגידלנו צעירים בתוך תנועתנו לקיצוניות כזו. יותר לא תוציא ממני מילה.

אני חש אכזבה מרה, הן בגין תמ"י והן בגין התחיה. חבל לי שגידלנו צעירים בתוך תנועתנו לקיצוניות כזו. יותר לא תוציא ממני מילה.

היה ירח-דבש של חלום, אשר בא על סיפוקו. לא ידענו, שכאשר אתה מתעורר מחלום מתחילה המציאות. אז היו נימור סים אחרים, למרות שאי-אפשר להגיד ש' חילוקי-הדיעות בין בן-גוריון לבגין היו צימחוניים, וזה בא לידי ביטוי בהפגנות על השילומים מגרמניה.

היום צוחקים לראפאה של "אחרי 2000 שנה", אז זו היתה אמת. נכון, יש לנו ממפרמנט איטלקי ולא בריטי, ובכל זאת היתה תרבות, ואנשים ידעו לבטא את דעותיהם מבלי לדבר על בגין או על בן-גוריון.

ניקח לדוגמה בתור נואם את פנחס לבון — הוא היה גדול, לבון היה עצום בכוח הניתוח והניסוח שלו, וגם זיאמה ארן ואריה בן-אליעזר, עם הטנור-באריי טון, שכאשר דיבר, גימי הקול העבירו אליך רגש; וסנה, גם הוא לא היה קוטל' קנים — חכם מבריק.

תופיק טובי, איש רק"ה, נמצא אותך ככנסת כבר 33 שנים. האם יש ביניכם יחסים אישיים?

ראשית, כל חברי-הכנסת — כמעט כו' לם — ללא הבדל איגוד מקצועי, מרגי- שים קירבה מסויימת, שכן אתה כל יום פוגש כל אחד, והמינון משפר את מה שהאולם מקלקל. יש נימוסים אלמנטריים ויש היחס שלי לדמוקרטיה, המצדיק את מקומו של תופיק טובי ככנסת, וכמובן יש הצד האנושי של כל אדם.

פעם הייתי יושב-ראש רצה שישבה ותו' פיק נאם. בן-גוריון רצה שאפסיק אותו מצב הסכמתי. אתמול, למשל, דיבר על מצב האסירים הביטחוניים, על מחלות. אמרתי לו שמיסור לי שמות אסירים ביט' חוניים שאינם מקבלים טיפול ואבדוק.

אמנם עשיתם שדום בית כמפד"ר, ואין זה ראיון פוליטי, ובכל זאת, אני חייבת לשאול אותך על יחסך עם סיעת הצעירים.

צעירים הם צעירים, עד שתקום סיעה

הצעירים במפד"ר רוצים לתפוס את מקומי. זה טבעי אם יש ממלא-מקום, כחנות ולא מכינים כמו שומכנים טוגה. ממלא-מקום צריך לצמות, וזה קשה מאוד ומחסכל מאוד

האם ניסתה רבקה, אחרי מילהמת ששת הימים, לחפש את הערבי שהציל אותה ואת מישפחה תה מירי הפרועים בתרפ"ט?

אחותה הגדולה, שנפטרה בינתיים, אחרי... נגיד השיחרור של חברון, הגתה את הרעיון לראות מה קרה למציל הערבי. מצאנו אותו דרך המושל. הודענו שאנו באים — רבקה מבינה ערבית, האחות הגדולות גם דיברו ערבית, הוא היה חמוד, זכר את שמות כל המישפחה ושאל מה עושה רבקה-לה, הוא לא ידע שהיום היא הגברת של הווירי. באותה תקופה אמו היתה בבית-אצל בן אחר, בעמאן, הוא ביקש שנעזור לה לחזור לחברון, ועזובנו.

הוא התרשם מהעובדה ש' אתה שריהפנים? איני יודע. האם אני יודע אם את מת' רשמת מהעובדה שאני שריהפנים? איך אני יכול לדבר כזה?

מר בורג, אני מבינה שביזום הכרות המדינה, איני מנוכחמבר 1947, לא היית בארץ.

הייתי בפאריס. קיבלתי ידיעה בבוקר, הייתי כל-כך נרגש, שהסתובבתי בפלאס דה אטואל כמו משוגע — חיפשתי את ביתו של שאול אביגור, שהתגורר ברחוב ויקטור הוגו. עברתי את הרחוב ארבע פעמים — הייתי כל-כך שקוע במחשבות. בסופו של עניין, חזרנו ב-1949, 53-

עברנו לגור בירושלים, ואנו גרים מאז באותו בית, אפילו משתמשים בחלק מה- רהיטים שקנינו כשהיינו צעירים.

איך נבחרת לכנסת הרא' שנייה?

לא כאב לי. בכל זאת, כולנו היינו אז סיעה דתית אחת, ביחד עם האגודה ופועלי-האגודה. מטעם הסיעה הוצענו אני ומשה שפירא. שהיה אז הר' מנהיג, הודיעו לי שנבחרתי עוד כשהייתי בפאריס. ארזתי את המיזודות ובאתי לבוש יפה לפתיחה החגיגית של הכנסת, אבל

נפש להתאהב בי, כי כבר אז היתה לי אותה תסרוקת שיש לי היום, וגם לא סבלתי מתת-הזונה. אך היא כנראה ראתה בי דברים מסויימים, וברוך-השם, התחתנו אחרי שנה.

רבקה תמיד מספרת שלפני שהתארסנו ישכנו בבית-קפה ברחוב בן-יהודה והוהר' תי אותה: רבקה, אני רוצה להיות כפור' ליטיקה, ואני רוצה שתדעי שזה יהיה קשה ואמנם, מאוחר יותר, כשחברים לימדו ש' עורים פריטיים כדי לפרנס את המישפחה, אני הייתי בתנועה.

כשרבקה נכנסה להריון, גרנו בחדר אחד. בעלי-הבית פתח את חלון המיטבת ואיים עלינו שיביא חזיר כדי להטריף ביגול את הכלים. הוא רצה להיפטר מאתנו ביגול הילד, ונשה לנו צרות צרורות.

עובנו אותו ולא מצאנו מקום לגור בו. אז התגוררנו אצל אחותה הנשואה של רבקה. זה היה בלתי-נסבל, ונמאס לי ה' עסק, אז ה'46 קיבלתי הצעה להיות שליח במרכז התנועה להצלה בפאריס.

צביה, הבת הבכורה שלנו, היתה בת שנתיים. גרנו במלון בלי הסקה, היה קר. צביה קיבלה דלקת-ריאות. היו ימים קשים מאוד. אי-אפשר היה להשיג בננות בשביל הילדה. אי-אפשר היה לדעת אם בסוף ה' חודש גיעה הכסף מהארץ — כסף שאמור היה לשמש לנו כמחייה.

נו טוב, היום צביה נשואה לאיר פשי- חור, והם חברים בקיבוץ עין-הנציב. ה' קיבוץ נתן לה אפשרות ללמוד, היא עשתה ביאי ואחר-כך אסי-אי בספרות עברית.

יש להם שלושה ילדים: הדס, רועי וגיל. ובנותיים נולדה לנו עדה, שהיא רופאה וגשואה למנחם בן-ששון, שהוא חוקר ה' קהילות היהודיות בצפון-אפריקה בתחילת ימי-הביניים. יש להם שני ילדים: שירה וחיים-הילל.

אני חייב לספר סיפור על שירה: קיי בלתי עוגה ליום הולדתה ה-73. על העוגה היו שני נרות: אחד עם הספירה שלוש,

אני חייב לספר סיפור על שירה: קיי בלתי עוגה ליום הולדתה ה-73. על העוגה היו שני נרות: אחד עם הספירה שלוש,

אני חייב לספר סיפור על שירה: קיי בלתי עוגה ליום הולדתה ה-73. על העוגה היו שני נרות: אחד עם הספירה שלוש,